

УДОСКОНАЛЕННЯ ЦІНОВОГО МЕХАНІЗМУ НА ПРОДУКЦІЮ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА В РИНКОВИХ УМОВАХ

О.Л. Бурляй, кандидат економічних наук, доцент

Уманський державний аграрний університет

О.І. Кондратюк, кандидат економічних наук, доцент

ЄУФІМБ, м. Київ

В.В. Березовський, студент

Уманський державний аграрний університет

Постановка проблеми. Агропромисловий комплекс України потребує державного регулювання цін, фінансово-кредитних відносин між сільськогосподарським товаровиробником і фінансово-кредитними організаціями. У США це зрозуміли в 50-х, в Західній Європі — в 60-х роках. Реалізація програми державної підтримки сільського господарства в короткий термін забезпечила в цих країнах насичення ринку продовольством власного виробництва.

Аналіз останніх досліджень. Варто відзначити, що питання побудови оптимального механізму ціноутворення на сільськогосподарську продукцію привертало увагу значної кількості вчених. Серед сучасних вчених слід відмітити Шпичака О.М., Бойка В.І., Ярославську Т.В., Пашко С.О., Маліка М.Н. тощо. Проте не всі питання цінового механізму є вирішеними, що вимагає більш глибокого і детального аналізу.

Результати досліджень. В країнах Європейського Співтовариства під державне регулювання потрапляє до 90% цін на сільськогосподарську продукцію. Тому не випадково зарубіжні експерти в колективній праці “Концепція і програма”, аналізуючи макроекономічні процеси після другої світової війни, відзначають, що на Заході з 50-х років уряди різних країн використовували один і той же прийом: “вони виключили аграрний сектор з ринкової економіки” [2].

У результаті активного державного втручання ринкова система в аграрному секторі економіки, наприклад, США втратила свою

минулу (особливо, в період криз 1920-х і 1930-х років) стихійність і непередбачуваність, що мали негативні наслідки і для сільськогосподарських виробників, і для споживачів продовольства. У результаті продовольче питання в США втратило значення “Соціального дестабілізатора”, яке він придбав в роки Великої депресії [4].

Активізація державного втручання в сільське господарство сприяє прагненню держави забезпечити продовольчу безпеку країни. Саме загроза продовольчої залежності від інших країн вимагає особливої уваги до агропромислового виробництва з боку держави. Відповідно, і ступінь втручання держави залежить від ефективності аграрного бізнесу в тій або іншій країні.

У багатьох державах Європейського союзу і Японії, де переважають середні і дрібні фермери (5-10 га землі), а проблема самозабезпеченості продовольством ще до кінця не розв’язана, спостерігається активне втручання в сільськогосподарське виробництво. Про це свідчить, зокрема, той факт, що різні види державної фінансової допомоги — субсидії, гарантовані ціни і закупівлі сільськогосподарських продуктів, послуги і т.д. — складала до останнього часу, за розрахунками фахівців, близько 50% фермерського доходу в державах ЄС і приблизно 70% в Японії.

У сільському господарстві України повинна знайти своє застосування така державна політика, яка поєднує в собі як ринкові, так і регульовані ціни. Пропонується розвивати такі форми реалізації продукції: обов’язкові поставки до державного фонду і заставні операції (проводяться державними заготівельними організаціями на контрактній основі) та комерційні операції (через біржі, аукціони, ярмарки тощо).

Для підвищення ефективності аграрного виробництва слід використовувати так звані “ціни підтримки” підприємництва, а саме, заставні ціни, цільові ціни, закупівельні та захисні ціни [3].

У 2003 р. уряд України почав вводити заставні ціни. Це ціни фіксованого рівня, що гарантовані державою, за якими заготівельні організації приймають у заставу під кредит сільськогосподарську продукцію. Вони повинні відшкодовувати середньо-регіональні витрати на виробництво одиниці сільськогосподарської продукції. За-

ставна ставка (заставна ціна) є нижньою межею гарантованих цін на сільськогосподарську продукцію.

Але до них необхідно вводити і цільові, їх іноді називають гарантовані, ціни. Вони повинні розповсюджуватися на найважливіші види сільськогосподарської продукції. Ці ціни орієнтовані на відшкодування витрат (до складу яких включають середню норму прибутку на підприємницький капітал і розрахункову земельну ренту) і на певний дохід (понад середню норму прибутку і земельної ренти). В цілому рівень цілових цін повинен бути розрахований так, щоб вони гарантували рівень доходу для самофінансування, розширеного відтворювання в господарствах з середнім і зниженим рівнями витрат.

Важлива роль належить так званім ціловим цінам, які є бажаним рівнем ринкової ціни на продукцію, гарантуються державою і використовуються для визначення закупівельних, заставних і захисних цін. Цільові ціни не відміняють ринкового механізму ціноутворення.

Для збереження високого рівня цін на продукцію аграрної сфери на внутрішньому ринку України використовуються захисні ціни, які визначають за допомогою зменшення цілової ціни на величину транспортних витрат для доставки товару від пункту перетину ним кордону до пункту проведення торгових операцій. Якщо продукція до перетину кордону матиме значно нижчу ціну, ніж захисна, то необхідно стягувати мить, компенсаційний збір або податок на імпорт продукції сільського господарства.

У ціновому механізмі державою повинні передбачатися і щорічно переглядатися мінімальні ціни на найважливіші сільськогосподарські продукти. Тим самим їх виробники будуть захищені від різкого падіння цін. Для того, щоб захистити внутрішній ринок від дешевого імпорту необхідно застосовувати так звану систему додаткових ввізних мит.

Таким чином, хоча у принципі кожний виробник повинен сам нести ризик збуту, на практиці це правило не діє відносно виробників багатьох аграрних продуктів.

Особливості аграрного виробництва обумовлюють специфіку ринкового ціноутворення в цій галузі. Вона виявляється головним чином в тому, що порушується еквівалентність в обміні, що одер-

жала назву “диспаритет цін” (“ножиці цін”). Ціни на продукцію, яку купують сільськогосподарські товаровиробники, перевищують ціни, за якими вони реалізують свою. Таке явище характерне для аграрного виробництва практично у всіх країнах ринкової економіки.

Розв’язати проблему “диспаритету цін” можливо двома шляхами. Перший — віддати сільське господарство на “відкуп ринкових сил”. Це привело б до прискореної концентрації виробництва в сільському господарстві, економічного банкрутства дрібних і значного числа середніх підприємств. На певному етапі неминуче зростання цін на продукцію сільського господарства (при незмінному її імпорті), оскільки крупні підприємства не відразу можуть заповнити на ринку “нішу”, яку займали збанкрутілі підприємства.

Другий шлях — державне регулювання ціноутворення. В розвинених країнах проблема “ножиць цін” зараз розв’язується саме шляхом їх регулювання державою тими або іншими способами.

В Україні щодо до колгоспів до середини 50-х років питання про еквівалентність обміну між ними і державою в практичному плані не ставилося. Закупівельні ціни були символічними, як і оплата праці. На початковому етапі ринкових реформ уряд пустив на самоплив проблему взаємовигідного обміну між сільським господарством і іншими галузями, що виготовляють для нього засоби виробництва і та споживають сільськогосподарську сировину. Прагнення до радикальної трансформації аграрних відносин, обвальна лібералізація цін призвели до того, що ціни на промислові товари збільшилися в середньому в 5-6 разів швидше, ніж ціни на продукцію сільського господарства. Інакше кажучи, темпи зростання закупівельних цін і тарифів в промисловості були набагато вищими, ніж темпи зростання закупівельних цін на сільськогосподарську продукцію. Відповідно, сільське господарство в стільки ж разів втратило платоспроможність. Держава не змогла стримати зростання цін і тарифів в таких високомонополізованих галузях, як сільськогосподарське машинобудування, нафтопереробка, електроенергетика та ін. Монополісти-переробники сільськогосподарської продукції також достатньо жорстко регулювали ціни на продукцію сільського господарства. Крім того, воно несло порівняно великі економічні втрати від високої інфляції, як галузь з

довгостроковим оборотом капіталу. Сама держава несвоєчасно розраховувалася з селянами за поставлену ними продукцію [1].

Тому диспаритет цін прийняв такі масштаби, при яких відновлення співвідношень цін, що раніше склалися, на продукцію промисловості і сільського господарства вимагає значного часу. Поки що зберігається стійка тенденція дорожчання техніки, енергоресурсів і послуг. Уряд щорічно повинен визначати види і об'єми продукції, які передбачаються до закупівель державою, рівні цін підтримки і відтворення. Встановлені об'єми необхідної продукції шляхом квотування на конкурентній основі повинні розподілятися між товаровиробниками. Решта продукції реалізується власниками через біржову систему або за іншими каналами.

З метою забезпечення цінового паритету і підтримки доходів в АПК України з урахуванням досвіду західних країн з розвинутою економікою, ціни, за якими сільськогосподарські виробники продають продукцію, повинні формуватися відповідно до договору в поєднанні з державним регулюванням.

Державне регулювання цін, природно, вимагає значних бюджетних засобів. Законодавча і виконавча влада посилаються на їх відсутність. Проте такі твердження і практика невтручання держави в аграрне виробництво розцінюються як необґрунтована аграрна політика.

У перехідній економіці цілком виправдано і здійснення жорсткого контролю за формуванням цін для підприємств, що проводять і реалізують матеріально-технічні ресурси селу. Доцільно сформувати спеціальний фонд державної компенсації за рахунок бюджетних відрахувань і податку на підприємства-монополісти.

Висновки. Отже, оптимальний механізм ціноутворення — це, з одного боку, підтримка певного паритету цільових, заставних і закупівельних цін, а, з іншого, ринкових цін. Ріст ринкових цін, а отже і доходів сільськогосподарських товаровиробників, відбувається за рахунок зростання рівня цільових і заставних цін. АПК України вимагає державного регулювання цін, фінансово-кредитних відносин між сільськогосподарським товаровиробником і фінансово-кредитними організаціями.

ЛІТЕРАТУРА

1. Агропромисловий комплекс України: стан, тенденції та перспективи розвитку. Інформаційно-аналітичний збірник (випуск 6) / За ред. П.Т.Саблука та ін. – К.: ІАЕ УААН, 2003. – 764 с.
2. Время не ждет // АПК: экономика, управление. – 1993. – № 1. – С. 8 – 21.
3. Дозорова Т.А., Погодина Е.А., Тарасов Е.А. Ценовая политика государства в сельском хозяйстве // Сб. трудов. Власть, бизнес и крестьянство: механизмы эффективного взаимодействия. – М.: Энциклопедия российских деревень, 2002. – С. 37-38.
4. Кучуков Р. Ценообразование в АПК стран с развитой рыночной экономикой // АПК: экономика, управление. – 1997. – № 7. – С. 50 – 56.

УДК 657

ПИТАННЯ УДОСКОНАЛЕННЯ ПОДАТКОВОГО ОБЛІКУ ЗАПАСІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

*Т.А.Бурова, кандидат економічних наук, доцент
Національний університет кораблебудування
ім. адмірала Макарова, м.Миколаїв*

Забезпечення економічного розвитку України, подолання відставання від розвинутих країн в інформаційному просторі вимагають висвітлення окремих питань удосконалення організації облікової системи. При цьому реформування фіскальної системи країни зумовило необхідність розподілу єдиної системи бухгалтерського обліку на окремі підсистеми: фінансову, управлінську та податкову.

Аналіз досліджень і публікацій, нормативних документів показує, що окремі положення податкового обліку недостатньо обґрунтовані, до того ж деякі вчені заперечують ведення податкового обліку. У результаті чого впровадження податкового обліку на конкретних підприємствах та організаціях суттєво ускладнюється. Однак, практика організації облікової інформації, звітності диктує необхідність ведення обліку валових доходів (В.д.), валових витрат (В.в.), розробки схеми документообігу податкового обліку.

Метою написання статті є розробка пропозицій по удосконаленню окремих етапів податкового обліку і введення його в прак-